

Тіньова економіка і людські ресурси: проблеми та перспективи

В статті розглянуто проблеми впливу тіньового сектору на сучасний механізм управління людськими ресурсами та визначення шляхів його оптимізації.

людські ресурси, інформаційне забезпечення, тіньова діяльність, офіційна діяльність, податкова система

Проблема у загальному вигляді полягає в тому, що сучасний механізм управління людськими ресурсами не враховує тіньовий сектор.

Сфера відтворення і використання людських ресурсів була і залишається об'єктом постійних наукових досліджень. Питаннями пов'язаними з людськими ресурсами займалися: Бандур С.І., Дем'яненко М.Я., Кісіль М.І., Саблук П.Т., Свенсон Бу, Турчінов О.В та інші.

Слід зазначити, що відсутня єдина концепція, щодо механізму управління людськими ресурсами, яка може бути покладена в основу розробки дієвого вітчизняного механізму з врахуванням впливу тіньового сектору. Саме це визначає актуальність даного дослідження.

Метою даної статті є аналіз впливу тіньового сектору на сучасний механізм управління людськими ресурсами та визначення шляхів його оптимізації.

Безпереречним є наявність в сучасних вітчизняних умовах тіньового сектору. Крім того, суттєве занепокоєння викликають його масштаби та динаміка. «Життєздатність» тіньової економіки насамперед обумовлює той факт, що в основу більшості тіньових відносин покладена природа економічного інтересу, тобто одержання прибутку. Різниця між прибутком від офіційною та тіньової економіки наведена в таблиці 1.

Аналізуючи формули, наведені в таблиці 1 можна обґрунтувати основні економічні переваги тіньової діяльності перед офіційною, які полягають в:

- а) можливій тіньовій надбавці ($\Delta\Pi_T$);
- б) менших матеріальних та інших витратах, тобто за рахунок:

$$MЗ_{of} - MЗ_T = \Delta MЗ. \quad (1)$$

Нерівність $MЗ_{of} > MЗ_T$ досягається за рахунок несплати непрямих податків при закупівлі сировини, комплектуючих і технологічного обладнання; використання краденої, контрабандної і списаної сировини та матеріалів; використання приміщень, що належать суб'єктам офіційної економіки, перш за все, державних, технологічного обладнання, енергоносіїв тощо, отриманих за заниженими цінами чи безкоштовно; відсутності витрат на дотримання санітарних, екологічних та інших офіційних норм при організації виробничого процесу тощо;

в) менших витрат на оплату праці нанятих робітників, тобто за рахунок:

$$\Phi O\Pi_{of} - \Phi O\Pi_T = \Delta \Phi O\Pi. \quad (2)$$

Таблиця 1 – Структура формування прибутку при різних формах економіки

ОФІЦІЙНА	ТІНЬОВА
ВИТРАТИ: $B_{\text{оф}} = MZ_{\text{оф}} + \text{ФОП}_{\text{оф}} + \text{ПД}_c,$ де $B_{\text{оф}}$ – витрати офіційні; $MZ_{\text{оф}}$ – офіційно відображені в бухгалтерський звітності матеріальні та інші витрати виробника, необхідні для випуску товарів та надання послуг; $\text{ФОП}_{\text{оф}}$ – офіційні витрати на оплату праці, віднесені на собівартість виробленого товару та надання послуг; ПД_c – сумарний податок, сукупність податків, обов'язкових платежів і відрахувань, які необхідно сплатити виробнику в межах офіційної економіки при випуску товару та наданні послуг, отриманні прибутку, виплаті $\text{ФОП}_{\text{оф}}$ тощо.	ВИТРАТИ: $B_{\text{т}} = MZ_{\text{т}} + \text{ФОП}_{\text{т}} + Z_{\text{п}},$ де $B_{\text{т}}$ – витрати тіньові; $MZ_{\text{т}}$ – тіньові матеріальні й інші витрати, необхідні для реалізації й випуску тіньової продукції. $\text{ФОП}_{\text{т}}$ – тіньові витрати на оплату праці залучених робітників. $Z_{\text{п}}$ – витрати приховування, тобто, ті що необхідні для приховування, організації й захисту тіньової економічної діяльності, а також інші витрати, характерні виключно для тіньових економічних відносин (витрати на проведення тіньових фінансових операцій, плата рекету і т.д.)
ЦІНА ТОВАРУ: $C_{\text{оф}} = C_{\text{р}}$ де $C_{\text{оф}}$ – ціна офіційна і $C_{\text{р}}$ – реальна.	ЦІНА ТОВАРУ: $C_{\text{т}} = C_{\text{р}} + \Delta C_{\text{т}},$ де $C_{\text{т}}$ – ціна тіньова; $\Delta C_{\text{т}}$ – тіньова надбавка до ціни.
ПРИБУТОК: $\Pi_{\text{оф}} = C_{\text{р}} - MZ_{\text{оф}} - \text{ФОП}_{\text{оф}} - \text{ПД}_c$	ПРИБУТОК: $\Pi_{\text{т}} = C_{\text{р}} \pm \Delta C_{\text{т}} - MZ_{\text{т}} - \text{ФОП}_{\text{т}} - Z_{\text{п}}$

Нерівність $\text{ФОП}_{\text{оф}} > \text{ФОП}_{\text{т}}$ досягається за рахунок несплати податків на фонд заробітної плати та прибуткового податку з громадян; ігнорування офіційних вимог до організації та оплати праці, соціального захисту тощо.

Отже, економічну привабливість тіньової економіки можна відобразити співвідношенням:

$$\Pi_{\text{т}} - \Pi_{\text{оф}} = \pm \Delta C_{\text{т}} + \Delta MZ_{\text{т}} + \Delta \text{ФОП} = \Delta \Pi. \quad (3)$$

З цього співвідношення видно, що воно не враховує витрат приховування, які її зменшують. Після їх введення співвідношення отримує вигляд:

$$\Pi_{\text{т}} - \Pi_{\text{оф}} = \pm \Delta C_{\text{т}} + \Delta MZ_{\text{т}} + \Delta \text{ФОП}_{\text{т}} - \Delta Z_{\text{п}} = \Delta \Pi. \quad (4)$$

Для вітчизняних суб'єктів економічної діяльності типовим є виплати тіньової (неофіційної) зарплати навіть на легально вироблену продукцію або надані послуги. Це

наслідок нераціональної податкової політики. Отже, виплата тіньового фонду оплати праці має пріоритетну мету скорочення сум податків. Тіньова економіка знижує загальний рівень доходів населення і надходження до бюджету. Отже, для того щоб вивести економіку з тіньового сектору, необхідно щоб прибутки від офіційної діяльності перевищували тіньові, тобто: $\Delta Z_n > \Delta MZ + \Delta \Phi O П$. До одного з таких заходів слід віднести зменшення ставки оподаткування прибутковим податком громадян. Сьогодні в державі використовується фіксована ставка оподаткування в розмірі 15%, але виплата саме нелегальної заробітної плати залишається пріоритетним напрямом тіньової економіки.

Таким чином, проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

- на сучасний механізм управління людськими ресурсами безпосередньо впливає тіньовий сектор;

- боротьба з тіньовим сектором повинна здійснюватися одночасно в двох напрямках: по - перше необхідно зробити більш жорстку ступінь покарання за тіньову діяльність, а по-друге - послабити податковий тиск.

Список літератури

1. Турчинов О. В. Тіньова економіка (методологія дослідження та механізми функціонування): Дис...д-ра екон. наук: 08.01.01. / Київський національний економічний університет – К., 1997.
2. Эклунд К. Эффективная экономика - шведская модель: (Экономика для начинающих и не только для них...): Пер. со швед./Авт. предисл. В.В. Попов, Н.П. Шмелев; Науч. ред А.М. Волков. - М.: Экономика, 1991. - 349с.

В статье рассмотрены проблемы влияния теневого сектору на современный механизм управления человеческими ресурсами и определения путей его оптимизации.

In the article the problems of influence are considered shadow a sector on the modern mechanism of management and determination of ways of his optimization human capitals.